

Nr. 1 DESEMBER 2024

ISSN 1891-0920

INNHold

DET SKJER I FORENINGEN 2025:

Kafe Sangai.....s. 3

Årsmøte med valg s. 4

JUBILEUMSÅRET 2024:

Norge-Nepalforeningen 40 års. 5

JUBILEUMSSEMINAR:

Norge-Nepal – 70 år med samarbeid.....s. 8

Vannkraft – et vedvarende satsingsområdes.12

Fjellenes kraft og fenomenet sherpatrapper.....s. 17

SIDEN SIST I NORGE:

Nepalese films drew audiences..... s. 24

SIDEN SIST I NEPAL:

Flods and devastating Landslides

- Leprosy Hospital now facing immense challenges.....s. 27

Hamro Patrika (Vår Avis) sendes med e-post til medlemmer som har betalt kontingenten.

Med et nummes forsinkelse legges medlemsbladet ut som pdf-fil på foreningens hjemmeside, norge-nepal.no.

Har du husket å betale medlemskontingenten?

Enkeltmedlem kr. 175, student kr. 100, familie kr. 225, organisasjon kr.350 betales til

Konto 6011.06.71221 eller Vipps #562125

For nye medlemmer og mer info, se: norge-nepal.no/bli-medlem

Kontakt oss: post@norge-nepal.no

Forsidebilde: Fra feiring av 40 årsjubileum for NNF. Styreleder Ingunn D. Ødegaard takker musiker Dheeraj Shrestha. Foto: Ragnhild Krogvig Karlsen

Redaktør: Ragnhild Krogvig Karlsen

Layout: Ragnhild Krogvig Karlsen

Norge-Nepalforeningens logo: Stein Fossum

Forsidetegningen: Simen Setreng

DET SKJER I FORENINGEN - 2025

Kafé Sangai

Har du lyst til å bli kjent med andre som har et forhold til Nepal? Eller kanskje treffe igjen noen gamle kjente fra foreningen? I flere år har vi nå invitert til enkle og lavterskel hyggelige treff i Oslo. Vi kaller det «Kafé Sangai», som betyr "sammen" på nepali. Det vil ikke være noe program, fordi vi synes at det å sitte sammen og prate rundt et bord er bra nok program i seg selv! Bor du et annet sted i landet og har lyst til å ta initiativet der? Det hadde vært gøy, si fra!

Kafé Sangai kl. 18:30 på Nepali House, Toftes gate 19 B i Oslo på følgende datoer:

Torsdag 6. februar

Torsdag 6. mars

Torsdag 3. april

Torsdag 5. mai

Torsdag 5. juni

Huskeregelen er altså første torsdag i måneden. Vinter og vår 2025 møtes vi på Nepali House, som vi har en hyggelig avtale med, om ikke annet sted blir annonsert. Påmelding er ikke nødvendig, ei heller å ankomme presis. Vi finner oss en plass, og så blir vi der en stund.

Fra Kafé Sangai på Nepali House på Grünerløkka i 2024. Foto: Sibani Bimala, Surendra Thapaliya (i midten).

Årsmøte og valg 24. mars, 2025

24. mars er det årsmøte i Norge-Nepalforeningen. Informasjon om sted og tidspunkt kommer senere, men hold av datoen. Vi kombinerer som vanlig årsmøtet med et medlemsmøte med et foredrag i forkant. Det blir valg til styret.

I år er fem av syv styreverv på valg. De er følgende:

- Styreleder
- Webansvarlig
- Redaktør
- Medlem
- Medlem

Kunne du tenke deg å være med på å gjøre en innsats for en levende forening, skape og legge til rette for aktivitet?

Vi ønsker å vite om du kan tenke deg å stille, eller har forslag til en eller flere personer du mener vil kunne være et verdifullt medlem i styret.

Ta kontakt med valgkomiteen v/ Nagina Malla mallanagina@hotmail.com innen 10. februar, 2025. Mailen må inneholde navn og en beskrivelse av hva du mener gjør vedkommende til et godt valg.

Dagens styre f.v. Pratuat Amatya, Ingunn Dreyer Ødegaard, Sibani Bimala, Ragnhild Krogvig Karlsen, Ole Rasmus Bjerke, Erik Bøhler og Rajan Adhikari (sistnevnte var ikke til stede da bildet ble tatt 21. september. T.h. Leder for valgkomiteen Nagina Malla Moe.

JUBILEUMSÅRET 2024**Norge - Nepalforeningen 40 år**

I 2024 markerte Norge-Nepalforeningen 40 år som forening! Det skjedde på flere måter.

INTERVJUSTAFETT: I stafett av korte intervjuer publisert på nettsiden vår, Norge-nepal.no og på Facebook, kunne du på løpende bånd gjennom hele året møte foreningens medlemmer. En etter en forteller de litt om sitt forhold til Nepal og til Norge-Nepalforeningen, og sin visjon, hvis de har en, eller ønsker, for foreningen i årene som kommer. Og, intervjustafetten er ikke over! Den fortsetter med flere etapper utover i 2025.

JUBILEUMSSEMINAR OG FEST: 21. september feiret vi 40 år som forening med et heldags seminar over temaet **kraft – i alle sine former**. Seminaret om formiddagen ble etterfulgt av en storslått fest om kvelden med tradisjonell nepalsk mat, musikk, dans, taler og samvær. Det hele foregikk i Bondeungdomslaget lokaler i Oslo. I løpet av dagen var nærmere 80 personer innom arrangementet.

En magisk atmosfære ble skapt av folk, dugnadsinnsats og interessant innhold. Her Sharmila Shresta klar til å bære opp blomster til dekorasjon i teatersalen vi leide for anledningen. Foto: Ragnhild Krogvig Karlsen og Ingunn Ødegaard.

Gjennomgangstemaet KRAFT ble belyst i tre ulike seminardeler. Her er noen glimt fra programmet og dagen:

Vannkraft: Samtaler om norsk-nepalsk samarbeid innen kraftsektoren med Inge Vognild, Sushil Sitaula med flere.

Politisk og diplomatisk kraft: Hvordan har politiske og diplomatiske krefter påvirket relasjonene mellom Norge og Nepal? Norges første ambassadør til Nepal Ingrid Ofstad i samtale med styremedlem Erik Bøhler.

Kraften i fjellene: Et innblikk i Sherpa-folkets kultur og trekkingturismens utfordringer ved forfatter Jon Gangdal og Kunga Sherpa. Bygging av sherpatrapper i Norge vil også være tema.

Bildeutstilling: Kunga Sherpa stilte ut sine bilder i lokalet, og utover kvelden var det flere som kjøpte bilder.

Festkveld med *kulturens kraft* i sentrum. Musikk fremført av blant andre Sanskriti Shresta og Dev Lama. Dans. Sang. Nepaletisk mat.

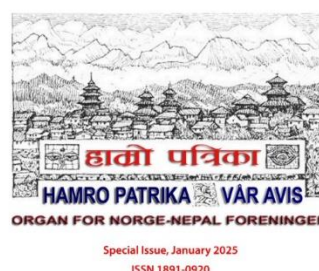
STEMING: Fra festkveld 21. september i Bondeungdomslagets teatersal. 2024. Foto: Ragnhild Krogvig Karlsen

LES MER : I dette nummeret av Hamro Patrika får du oppsummert deler av seminardagen i artikkelform. I neste nummer kommer flere artikler fra jubileumsfeiringen, både fra seminaret om fjellenes kraft med Jon Gangdal og Kunga Sherpa og fra festkvelden med musikk og dans.

SPESIALNUMMER:

I begynnelsen av 2025 kommer et flott spesialnummer av HP. Marit Bakke er gjesteredaktør og presenterer NNFs historie ved 0 av et dypdykk i HPs årganger. Hun har hentet ut et rikt utvalg klipp fra utgivelsene. Under jubileumsfesten 21. september var Marit invitert til å fortelle foreningens historie, og i spesialnummeret har hun redigert en versjon av presentasjonen hun hadde der. Layout'en er ved Manohar Pradhan. Det er bare å nyte!

40 ÅRS JUBILEUMSFØREDRAG: Under festmiddagen holdt Marit Bakke et foredrag om Norge-Nepalforeningens aktivitet siden starten, og viste hvordan medlemsbladet Hamro Patrika med sin dokumentasjon gjennom flere tiår er en gullgrube for vår kollektive hukommelse. Foto: Ragnhid Krogvig Karlsen.

JUBILEUMSSEMINAR

Nepal – Norge. 70 år med samarbeid

Skrevet av Ingrid Rønnaug Ofstad

I dette innlegget vil jeg legge vekt på den tiden jeg kjenner best, det vil si de 4 årene fra jeg ble Norges første ambassadør i Kathmandu i 2000, og tiden før det.

Samarbeidet mellom Nepal og Norge startet allerede **for 70 år siden**, da Kina invaderte Tibet og Tibetmisjonen (nå HimalPartner) flyttet sin aktivitet til Nepal. Nepal var da et lukket land, med liten kontakt med omverdenen. Først da Rana-regimet ble kastet av demokratibevegelsen, på begynnelsen av 1950-tallet, begynte en sakte åpning av landet mot omverdenen.

Seminar om diplomatisk samarbeid

Artikkelforfatter, Ingrid Rønnaug Ofstad, er en norsk diplomat. Hun har arbeidet i NORAD og vært ambassadør i Nepal, Sør-Sudan og Angola. Under Norge-Nepalforeningens 40 års jubileumsfeiring 21. september 2024, der gjennomgangstemaet var **kraft** i ulike former var Ofstad invitert til å snakke om bilateralt samarbeid mellom Norge og Nepal i store trekk. I

BILATERALT: Det er 50 år siden Norge etablerte diplomatiske forbindelser med Nepal, forteller Ingrid Ofstad, som i 2000 ble utnevnt i Statsråd til Norges første ambassadør i Nepal. Foto: Ragnhild Krogvig Karlsen

Tibetmisjonen ble en sentral del av United Mission to Nepal, UMN. Aktiviteten startet rundt Butwal og Tansen, sør for Pokhara, nær grensen til India. Siden Nepal ikke tillot (og fortsatt ikke tillater) misjonering, måtte UMN vise hva de sto for gjennom gjerninger, ikke ord. De startet med å bygge sykehus i Tansen, og fortsatte med å bygge vannkraftverk. Mange av de norske misjonærene i Nepal var ingeniører, blant dem den legendariske Odd Hoftun.

At den norske internatskolen for barn av misjonærer i Sør-Asia ble flyttet fra India til Kathmandu i 1972 var et uttrykk for betydningen av samarbeidet med Nepal for norsk misjon. Skolen ble et sentralt knutepunkt for nordmenn i Nepal helt til den ble nedlagt i 2005. Svært mange husker med glede fredagsvaflene og julegrøten der.

Det norske engasjementet gjennom misjonen ble sentralt i utviklingen av et bredere utviklingssamarbeid mellom Norge og Nepal. Det dro opp et samarbeid med norske institusjoner og norsk næringsliv innen vannkraft, blant annet gjennom:

- Etableringen av Butwal Power Company og byggingen av vannkraftverkene Tinnau, Andhi Kola, Jhimruk og Kimthi Khola - det siste med betydelig innsats fra Statkraft som fortsatt eier og driver dette kraftverket.
- Etablering og drift av Butwal Technical Institute, med yrkesrettet utdanning og produksjon av deler til vannkraftutbygging og strømforsyning.
- Faglig støtte fra NTH/NTNU til ingeniøruddanning ved Department of Engineering på Kathmandu University, med økonomisk støtte fra Norad.
- Etablering og drift av HydroLab, et forskningslaboratorium for vannkraftutbygging med faglig støtte fra NTNU/Sintef og økonomisk støtte fra Norad.
- Tildeling av et betydelig antall Norad-stipend for Master-utdanning av vannkraftingeniører ved NTH/NTNU i Trondheim.

Norge etablerte diplomatiske forbindelser med Nepal i 1973 – **for 50 år siden**. Den gang ble samarbeidet formidlet gjennom den norske ambassaden i New Delhi og Nepals ambassade i London. På '70 og '80-tallet ble samarbeidet utvidet til å omfatte, blant annet:

- Utviklingsfondet, som startet aktiviteter i Nepal i 1982 med lokalsamfunnsutvikling, miljø og matsikkerhet i fokus.
- Den norske advokatforeningen, som i 1988 startet et samarbeid med Nepal om etableringen av frie rettshjelpskontorer.
- Chr Michelsen Institutt, som samarbeidet med INSEC om en Human Rights Yearbook fra tidlig på '90-tallet.
- Norge har deltatt i støttegruppa for ICIMOD siden tidlig '90-tall og bidratt faglig og økonomisk. ICIMOD er en flernasjonalt institusjon for et grønnere, mer inkluderende og klimabestendig Hindu Kush Himalaya. Den er blitt viktig for å måle og forstå effekten av

klima—endringene, på samme måte som det flernasjonale Arktisk Råd. Begge er et samarbeid mellom myndigheter og sivilt samfunn i 8 land.

- Norsk kompetanse innen fjellboring bidro til at flere firma fikk oppdrag med planlegging og gjennomføring av tunell-bygging til vannforsyning og vannkraftverk.
- Nepal ble et prioritert land for tildeling av Norad-stipend for Master-studier i Norge.
- Norske turister, turgåere og klatrere viste i økende grad interesse for Nepal og Himalaya-regionen. Dette la grunnlaget for det senere engasjementet av nepalere til å bygge «sherpa-trapper» i Norge.

Rektoren på den norske skolen i Kathmandu var konsul for Norge frem til 1998 da ambassaden i New Delhi etablerte et «Liaison Office» (med Hem Gurung). Fra sommeren 1999 ble dette utvidet til et bistandskontor frem til det ble åpnet en ambassade i januar 2000, for 25 år siden.

Mye av ambassadens tid gikk (og går) med til å følge opp bistanden til Nepal. Den har fokusert på:

- Utdanningssektoren. Norge har samarbeidet – og samarbeider - med andre givere og Utdanningsmyndighetene i Nepal om å bedre kvaliteten på undervisningen og utbygging av offentlige skoler.
- Ren energi. Dette samarbeidet er en videreføring av det arbeidet den norske misjonen startet. Den omfatter støtte til økt produksjon av vannkraft, vindkraft og bioenergi, støtte til distribusjon, forskning og utdanning.
- Styresett. Et bredt samarbeid om utvikling av lokalt demokrati, menneskerettigheter, kamp mot korrupsjon og styrking av kvinners stilling.

Det diplomatiske samarbeidet med Nepal ble under borger-krigen (1996-2006) sterkt preget av denne. Ambassaden forsøkte å opprettholde et samarbeid med embetsverket samtidig som Norge var tydelig på å kritisere voldsbruken fra begge sider, at parlamentet ble oppløst og at kongen tok over makten. Bistanden ble ikke kuttet, fordi Norge ikke ønsket å påføre folk ytterligere lidelser. Dette, i tillegg til Norges innsats for en fredsprosess på Sri Lanka, ga Norge et visst spillerom i forhold til partene i konflikten (maoistene, partiene og kongen).

Den norske ambassaden holdt i denne tiden tett kontakt med andre lands ambassader i arbeidet for å dempe konfliktnivået og fremme en fredsprosess. «Storebror» India spilte en viktig rolle, slik de alltid har gjort, på godt og vondt. Fra norsk side var vi opptatt av:

- At partene i konflikten respekterte menneskerettighetene og internasjonal humanitær lov. Norge støttet derfor FN og lokale aktivister som overvåket brudd på dette.
- Å få partene til å respektere «Schools as zones of peace». I dette arbeidet samarbeidet ambassaden med blant annet norske Redd Barna.
- At partene kommuniserte med hverandre, direkte eller gjennom andre for å fremme våpenhvile, fredsforhandlinger og gjenopprettelse av demokratiet.

I tillegg opprettholdt ambassaden også i denne perioden sitt regulære diplomatiske arbeid med konsulær bistand til norske statsborgere og utstedelse av visum til nepalesere som ville til Norge. Denne virksomheten er nå overlatt til en ekstern visumtjeneste i samarbeid med den norske ambassaden i New Delhi. En viktig grunn til dette er den internasjonale innstramningen av dokumentkontroll som krever avansert utstyr og det sterkere søkelys på å begrense illegal innreise til Europa.

DET ER KRAFT I DIPLOMATISKE FORBINDELSER: Diplomatsk samarbeid gir næring til vennskapet mellom land og folk, men kan også være en frukt av vennskap. Erik Bøhler introduserte denne delen av jubileumsseminaret, og vi var så heldige å få Norges første ambassadør til Nepal, Ingrid Oftstad, til å trekke opp de store linjene om hvordan samarbeidet mellom Nepal og Norge oppstod og har utviklet seg. Foto: Ragnhild Krogvig Karlsen

JUBILEUMSSEMINAR

Vannkraft - et vedvarende satsningsområde

Skrevet av Ingunn Ødegaard

Det er praktisk talt ikke mulig å gjennomføre en seminar dag med fokus på Norge-Nepalrelasjoner uten at temaet elektrisk kraft står på agendaen. I kontakten mellom Norge og Nepal de siste 60 årene har kraftutbygging vært et sentralt og aktivt felt.

Seminar om vannkraft:

Norge-Nepalforeningens 40 årsjubileum ble feiret med et seminar i tre deler. Gjennomgangstemaet var kraft i ulike former. Inge Vognild var invitert til å holde hovedinnlegget om vannkraft, og flere bidro med kommentarer. Artikkelforfatteren, Ingunn Ødegaard, er styreleder i Norge-Nepalforeningen, og under jubileumsseminaret 21. september 2024 var hun konferansier og ledet seminardelen om vannkraft.

HISTORIEN OG FREMTIDSMULIGHETENE: Hovedinnlegget i seminaret om vannkraftsutvikling i Nepal ble lagt fram av Inge Vognild, seniorrådgiver i Norad, Seksjon for energi. Vognild har også bodd i Nepal i flere år og jobbet på Den norske ambassaden i Kathmandu.

Inge Vognild har nylig vært med på å publisere rapporten «60 years of Energy Cooperation». Presentasjonen hans denne dagen tok utgangspunkt i rapporten.

Energisamarbeidet mellom de to landene startet med Odd Hoftun på slutten av 50-tallet. Han var en vannkraftsingeniør fra Norge som reiste til Nepal for å overse byggingen av sykehuset i Tansen, Nepal. I løpet av de første årene der ble han opptatt av vannkraftspotensialet i elvene i Nepal. De var praktisk talt ikke utbygget, og mulighetene var

store. Ideene ble til handling, og over 60 år senere har utallige nordmenn og nepalesere vært involvert i utviklingen av kraft- og næringssektoren i Nepal.*

Vognild pekte framover på temaer og utfordringsområder knyttet til vannkraftsutvikling i Nepal. Han løftet fram fem områder (som på engelsk starter med bokstaven C):

Competence (kompetanse)

Norges bidrag innen vannkraftsfeltet har særlig vært knyttet til kapasitetsbygging. Nepal har nå en kompetent, men ikke stor, arbeidsstyrke innenfor vannkraft. Fortsatt er det behov for kunnskapsoverføring fra Norge innenfor enkelte områder. I framtiden kan det ha snudd, og at Norge trenger nepalske krafteksperter.

Capital (kapital)

Vannkraft er allerede viktig for Nepals økonomi. Nepal har som mål å tidoble vannkraftskapasiteten innen 2025. Dette tilsvarer flere statsbudsjetter. Det er behov for utenlandske investeringer for å realisere dette.

Cross-border exchange vs. domestic consumption (utveksling over landegrenser vs. innenriks konsum av kraft)

Det kan bli en mulighet å eksportere kraft fra Nepal til naboland. Her ser man noen av de samme avveiningene som i Norge: fordeler som å kunne importere kraft i tørr sesong, vs. ulemper som potensielt dyrere strøm, mm.

Conflict (konflikt)

Ved utbygging ser man interessekonflikter i forhold til omgivelsene. Vi fikk se overskrifter fra media som blant annet pekte på at folk må flytte som følge av utbygging, at kraftverk kan gå ut over fisk i elvene, samt politiske motsetninger. I tiåret med politisk uro i Nepal ble elementer av kraftanlegg sprengt og ødelagt som en del av konflikten. Dette satte landets utvikling tilbake, i tillegg til at utbygging stagnerte i denne perioden.

Climate Change (klimaendringer)

Det vil være behov for at kraftsektoren tilpasser seg endringer som følge av klimaendringer. Perioder med uvanlig mye regnvær på kort tid har for eksempel medført skader på anlegg i landet. Det er behov for innovative løsninger, og her har HydroLab i Nepal gjort et viktig arbeid.

Etter Vognilds innlegg, fikk vi korte innlegg med kommentarer. Leif Egil Lørum bodde og jobbet i Nepal på 90-tallet, og har fulgt utviklingen siden. Erik Bøhler jobbet på et lokalt sykehus som lege i mange år, og belyste hvor viktig stabil kraftforsyning er for å kunne drifte et sykehus trygt og kompetent. Bjørn Ødegaard er involvert i utviklingen av en møbelfabrikk i Sør-Nepal, og pekte også på at tilstrekkelig og stabil elektrisk kapasitet er en essensiell ingrediens for næringslivet i landet.

Flere nepalesere i Norge med tilknytning til kraftsektoren var invitert til å bidra i seminaret, men det var dessverre ingen som hadde anledning til å stille denne gangen.

F.v. 1. Bjørn Ødegaard. Foto: Ingunn Ødegaard. 2. Seminardeltakere. Foto: Ragnhild Krogvig Karlsen. 3. Utklipp fra The Kathmandu Post, fra Vognilds foredrag

ENGASJEMENT: Temaet vannkraft vekket stort engasjement i salen og flere stilte spørsmål eller hadde kommentarer. Her er det Suraj Tapa som har ordet. Foto: Ragnhild Krogvig Karlsen.

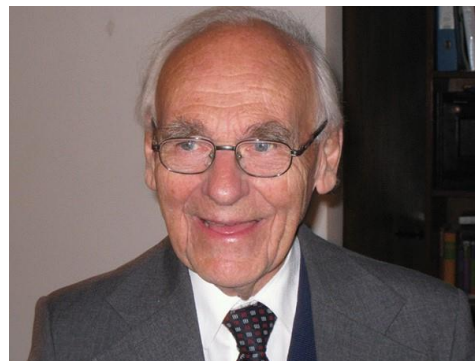
Norwegian energy partners in Nepal

Slide fra Vognilds foredrag.

Hamro Patrika, nr. 1, 2024

ODD HOFTUN. Vannkraft i Nepal startet med Odd Hoftun (d. 2023) fra Norge. Han reiste til Nepal på slutten av 1950-årene for å overse byggingen av sykehus. Han var vannkraftingeniør og så potensialet for vannkraft i Nepals elver. Mange, både norske og nepalesiske, har vært hans medarbeidere i vannkraftutbyggingen. Foto: Norad.

□

A short version of the energy history, Odd Hoftun and Norways contribution to hydropower in Nepal

Odd Hoftun came to Nepal with his wife Tullis in 1958 to build the Tansen Missionary Hospital. He saw the need to train technicians and was instrumental in establishing the Butwal Technical Institute (BTI). BTI needed affordable electricity, leading to the development of the 1 MW Tinau hydropower plant in 1978, followed by the 4.5 MW Andhi Khola plant in 1991 and the 12 MW Jhimruk plant in 1994.

The on-the-job training, with its trials and errors, was likely more important than the electricity generation from these power plants. Around 1990, the on-the-job training was supplemented with academic training and later with research cooperation.

Odd Hoftun did not work in isolation. He had many Nepalese and Norwegian co-workers. I'm hesitant to name individuals, as I might forget to mention some. Notable names include Thor Møgedal and Inge Johansen, though.

Around 1990, the Government of Nepal urged Hoftun to develop a much larger project, leading to the identification of the 60 MW Khimti project. While Tinau, Andhi Khola, and Jhimruk were largely funded by grants from Norway, this was not an option for the much larger Khimti project. Thus, Khimti was developed as a commercial project through a partnership between the Norwegian state-owned power company Statkraft and Butwal Power Company. Khimti was the first commercial hydropower project in Nepal. The legal work done to allow commercial hydropower investments in Nepal also opened up opportunities for private Nepali investors.

It should be noted that other hydropower projects were also constructed in Nepal during the same period. However, a major difference was that these projects largely used foreign contractors and workers and did not focus on national capacity building in the same way.

There is a clear link from Odd Hoftun to the establishment of diplomatic relations between Norway and Nepal in 1973 and the opening of the Norwegian embassy in Kathmandu in 2000. Today, the embassy supports the energy sector, mainly through funding transmission and distribution infrastructure and research cooperation. **Inge Vognild**

*Ønsker man å lære mer om vannkraft-historien i Nepal, kan man lese bøkene «Kraftverket» og «Power for Nepal» av Peter Svalheim, samt «What went right» av Mark Liethy.

JUBILEUMSSEMINAR

Fjellenes kraft og fenomenet Sherpatrapper

Landskapet av fjell har gitt folket muligheter og utfordringer, både i Norge og i Nepal. Kompetanse tilegnet gjennom å bo og ferdes i fjell og forholdet vi har til fjellheimen, har satt oss i forbindelse med hverandre.

Skrevet av Ragnhild Krogvig Karlsen

I LOFOTEN: Stien på Reinebringen i Lofoten bygges med steinblokker. Foto: Geirr Vetti

Norge og Nepal er begge land med betydelige fjellområder. I Norge regnes 44% av landarealet som fjell og vidde (Tidsskrift for utmarksforskning, 2010) og i Nepal regnes 75% som fjell (FN-sambandet.no). Det kommer riktignok litt an på definisjonen av fjell.

Mens norske fjell har en tregrense som varierer fra havnivå i nord til rundt 1000 meter over havet i sør, strekker tregrensen i Nepal seg fra 2500 til 4000 meter over havet, og deler av de skogkledte områdene regnes som fjell.

Fjellene stod frem som et opplagt emne å ta for oss, da vi planla jubileumsfeiringen med gjennomgangstemaet KRAFT. Både Norge og Nepal er fjelland, og det har preget folket i våre to land. Seminaret om fjellenes kraft bestod av to deler, begge med sherpafolket og sherpakulturen som sentralt element. Denne artikkelen oppsummerer foredraget jeg, Ragnhild Krogvig Karlsen, holdt om Sherpatrapper i Norge. Geirr Vetti var invitert til seminaret, men forhindret fra å komme, men ga oss innsikt gjennom et intervju gjort i forkant av jubileet.

De mektige fjellene har preget levemåtene våre gjennom historien, og vårt forhold til fjellet har satt spor, kulturelt. Nepalske fjell har virket som en magnet på mange nordmenn, og er grunnen til at mange gode vennskap med nepalesere er oppstått. Nå kommer også nepalesere til norske fjell - og nye relasjoner bygges på den måten.

Drar du på fjelltur til en kjent destinasjon i Norge i dag, vil du ganske sannsynlig møte på steinhelle-stier og -trapper bygget av folk fra Nepal. «Sherpa-trapper» er blitt et fenomen i norske lokalsamfunn i fjell-områder og kystområder.

Det startet for 22 år siden, på gården Skåri i Luster kommune innerst i Sognefjorden. Geir Vetti, en norsk tømrer, engasjerte arbeidere fra Nepal til arbeid på gården, og oppdaget den spesielle kompetansen de hadde.

– De kunne bygge som ingen andre jeg har møtt, forteller Geirr Vetti til Hamro Patrika.

Sherpa er en folkegruppe, eller en samlebetegnelse på folk fra flere etniske grupper i Nepal som innvandret fra Tibet på 1500-tallet. De har eget talespråk, i tillegg til nepali. De fleste bor i fjellområdene i distriktet Solukhumbu sør for Mount Everest, andre i indiske Sikkim eller i Tibet. Fjellturisme er en levevei for mange av sherpafolket, tidligere særlig som bærere og klatrere på ekspedisjoner, mens de i senere tid innenfor mange flere typer arbeid og næringsvirksomhet.

Arbeiderne fra landsbyen Khunde i Solukhumbu kom tilbake til Sogn året etter, og det tredje året satset Vetti litt større og inviterte åtte til et byggeprosjekt om sommeren. I årenes løp har rundt 120-130 personer fra Nepal jobbet på engasjement med ulike landskapsprosjekter i Norge.

De mest kjente Sherpatrappene i Norge

I Mosjøen i Nordland, på nivå med Polarsirkelen, finner du **Helgelandstrappa**.

Den ble bygget over flere år, og talte høsten 2023 5500 trinn. På toppen av Øyfellvarden har du en fantastisk utsikt over Mosjøen og de omkringliggende fjellområdene. Den har hatt rykte på seg for å være verdens lengste steintrapp, og er i alle fall kåret som en Norges fineste.

Ved **Torghatten** finner du en annen. Jeg besøkte den i sommer! Torghatten var allerede en etablert turistdestinasjon med sin unike geologi, ikke minst hullet i fjellet som er dannet av forvitring og erosjon over tusenvis av år. Det er karakterisert som geologisk nasjonal arv. Man finner rester av bosettinger fra steinalderen langt oppover fjellsiden. Det knytter seg en legende til fjellet og hvordan hullet ble dannet da trollet Hestmannen skjøt en pil gjennom hatten til trollet Sømna kongen. Torghatten-ulykken i 1988 da 36 mennesker omkom i et flyhavari, gjør det også til et minnested.

LANDEMERKE: 1100 trappetrinn tar deg opp til, og gjennom hullet i Torghatten i Helgeland i Nordland. Foto: Ragnhild Krogvig Karlsen

Tidligere var det en enkel steinbelagt sti opp til hullet i Torghatten. Nå er det en solid trapp laget av store steinheller. Tilgjengeligheten for flere er økt.

Nordkappstien - The North Cape Trail

ble fullført i år. Geirr Vetti forteller at den ble initiert av Næringsshagen i Nordkapp kommune, som ønsket å tilby noe mer til turistene. Stien går opp fra Honningsvåg, og fra toppen av Storfjellet kan man se over til Nordkapp-plataet.

Flere sti-prosjekter i gang i 2024. Det bygges trapper både i Lofoten og nær Folgefonna. Byggingen av steintrappene kan vare i årevis, som med Preikestolen-prosjektet, som også pågår.

Store og små prosjekter

Omkring 30 store sti-prosjekter med steintrapper er per i dag fullført i Norge. Det gjennomføres også prosjekter av mindre format som ikke får den samme oppmerksomheten. Dette dreier seg om murerarbeid, grusing og restaurering av gamle veier. Et prosjekt kan også være å bygge en vare eller en bro. En trapp på 20 meter kan også regnes blant disse mindre strukturene. Omtrent 200 slike tiltak er gjennomført, forklarer Vetti.

Oslo og Norge-Nepalforeningen

I Oslo er det også flere sti- og trappeprosjekter. Norge-Nepal-foreningen har vært involvert i å støtte et prosjekt på Stovner, der en gammel hoppbakke fikk Sherpa-trapp. Måten vi støttet det på var ved å organisere en utendørs fest, et sosialt arrangement for nepalesere som kom for å bygge trappen og for andre fra Norge og Nepal som ønsket å møtes.

Austevoll - en sti i skogsterreng

Et prosjekt verdt å nevne er dessuten Veten-prosjektet i Austevoll i Vestland. Dette er en smal skogssti i ulendt terreng. Opplevelsen her skal være som i en hage eller park, det skal være behagelig å gå der. Målgruppen for dette

prosjektet er lokalbefolkningen, ikke turistene, og det er en lokal forening som har samlet inn penger til prosjektet.

- Det er fantastisk å gå gjennom skogsområdene uten å forstyrre noe. Man glir rundt i terrenget. I tilfeller der stien berører en myr, er det bygget små broer - for å unngå å skade myren, forteller Vetti.

Selskapet har etter hvert også startet med forvaltning, som innebærer å ta vare på gamle gårder ved å vedlikeholde kulturlandskapet.

Kritiske røster

De siste to årene har det vært stilt noen kritiske spørsmål til alle sherpatrapp-prosjektene. Hva skjer når vi oppmuntrer enda flere mennesker til å gå på tur i sårbare områder? Er steintrappene for inngripende på naturen, og gjør de det menneskelige fotavtrykket enda tyngre?

Geirr Vetti svarer gjerne på spørsmålene:

-Det er enorm slitasje på norsk natur på grunn av turisme. Så lenge flere turister fortsetter å komme og vi ikke stenger av områder, som også er en løsning for å beskytte mot menneskelig påvirkning, vil trappene faktisk hjelpe med å bevare naturen, svarer han.

Slitasje på naturen

Reinebringen i Lofoten er et eksempel på hvorfor trappene er nyttige - og kanskje nødvendige, både for å forhindre ulykker og for å beskytte landskapet.

Reinebringen er et spektakulært og vakkert fjell og turismen dit øker drastisk. For noen år siden kunne det være rundt 1 000 personer per år som tok turen opp til toppen av Reinebringen. Bare noen få år senere gikk 30 000-40 000 personer til topps. Antallet er økt, år for år. Og i 2024 – med trapper - vil 300 000 turister ha tatt turen opp akkurat dette fjellet.

-For å tåle 300 000 personer, er stien egentlig fortsatt for smal, mener Geirr Vetti.

I AUSTEVOLL: Til Veten i Austevoll er en sti for lokalbefolkningen lagt gjennom skog- og myr, men skånsomt. Foto: Geirr Vetti.

Grus brukes også alternativt til stein, men vaskes lettere bort av kraftige regnskyll, så med tanke på mer ekstremt vær i fremtiden, vil den mest holdbare løsningen være å legge stein. Det mener Vetti og hans kollegaer.

Vi trenger mer kunnskap

-Hver enkelt sti i et landskap er imidlertid unik. Vi må vurdere jordsmonn, berggrunn osv. og ta kloke valg i forhold til disse faktorene, forteller han.

Vetti mener det fortsatt trengs mye mer kunnskap, og sammen med arbeiderne fra Nepal forsøker han å bidra til dette ved å dokumentere før, under og etter bygging. Slik ser de hvor landskapet slites. Folk går ofte utenfor stiene – og utvider dem. Mange steder breer stier i fjellet seg ut til 20 meters brede.

Utenom myr

Opprinnelig krysser mange stier i Norge allerede myr og våtmark.

Disse er blitt dannet over tusenvis av år. Da må vi også restaurere våtmarken. Det fungerer ikke bra når 500 mennesker går der.

-Vi må rute stiene rundt våtmarker, og MÅ vi krysse en våtmark, legger vi stien på det smaleste punktet. Det er en konflikt mellom gamle og nye måter å gjøre det på som vi må kjempe med i og de i lang tid fremover, forteller han.

PREIKESTOLEN i ROGALAND: Trappene ved Preikestolen er 2,50 meter brede. Foto: Geirr Vetti.

ARBEIDSLAG OG KRAFT: En gruppe stibyggere fra prosjektet i Moskenes i 2021, og et bilde som viser bæreteknikken. Foto: Fra presentasjonen Geirr Vetti ofte holder.

Sherpatrapper i andre land

Vi har sett på dette fra et norsk perspektiv. Er andre land i verden også engasjert i trappeprosjekter ved bruk av ekspertise og arbeidskraft fra Nepal?

-Ja, for i mange andre land er også turismen økende. Mount Fuji i Japan, for eksempel, tåler ikke dette presset fra turismen. Sveits er et annet land, som har innsett at naturen ikke vil tåle det om folk vandrer fritt, det vil si akkurat der de har lyst, i terrenget, svarer Vetti.

Han forteller om forespørsler fra Sverige, Færøyene, Tyskland og Canada, og til og med fra Costa Rica.

Kapasitet, kvalitet og HMS

-Sherpaene som bygger stiene har ekspertise. Ikke engang toppidrettsutøvere i Norge har den typen kondisjon og styrke, mener Geirr Vetti.

For 10-15 år siden hendte det at arbeidere av og til skadet seg på jobben, men ifølge Vetti skjer ikke det lenger. I dag gjennomgår alle arbeidere seriøs opplæring i Nepal, før de kommer til

-Vi har utviklet en bok med kvalitetsretningslinjer og system. Før reisen til Norge, tar stibyggerne et kurs. Noen nye arbeidere blir med hvert år, men det er alltid noen erfarne med.

Geirr Vetti har selv vært 11 ganger i Nepal. Alltid i følge med de som arbeider på prosjektene hans i Norge. Det er menneskene og kulturen som trekker ham dit igjen og igjen.

Bringer tilbake til Nepal

Når det gjelder ressurser, vet vi at prosjektene i Norge bringer noe tilbake til landsbyene i Nepal. Ungdom i Solukhumbu har opprettet et prosjekt, kalt "Twin Green Village", der målet er å gjøre området grønt og vakkert. De lager vakre vannkanaler, inspirert av prosjektene i Norge. Når det gjelder rettferdighet, forteller Vetti at landsbyen i Nepal sender forskjellige stibbyggere til Norge – slik at ikke bare enkelte personer eller familier får tilgang til arbeid og inntekt fra prosjektene i Norge. Dette blir en form for sosial fordeling av et gode.

BRINGER RESSURSER HJEM: Solukhumbu-distriktet ligger nord-øst i Nepal. Her ligger Mount Everest og nasjonalparken Sagarmatha. Sherpafolket er den største etniske gruppen i dette området.

LANDSBYEN: Mange av stibyggerne kommer til oppdrag i Norge fra landsbyen Khunde i Solhukumbu-distriktet i Himalaya. Bak skydekket rager de mektige toppene.

Debatt om bærekraft

En debatt om bærekraft i forbindelse med fjellturismen, landskapsprosjektene og sherpatrappene på ønskelisten da vi planla jubileumsseminaret. Den håper vi å kunne invitere til i etterkant, i en eller annen form!

Kilder:

Intervju og foredrag med Geirr Vetti, Store norske leksikon, visithelgeland.no, FN-sambandet, Tidsskrift for utmarksforskning mfl.

SIDEN SIST I NORGE

Nepalese films drew audiences

This year, for the first time, several Nepalese movies were showcased in theaters in Norway, drawing an overwhelmingly warm reception from both Nepalese and Norwegian audiences.

Skrevet av Pratuyt Amatya ved hjelp av ChatGPT og faktasjekket av redaktør.

The screenings of *Purna Bahadur Ko Sarangi* and *Shambala* not only highlighted the growing interest in Nepalese cinema but also reflected the strong desire among the Nepalese diaspora in Norway to reconnect with their roots. This shared enthusiasm played a key role in the success of these movie viewings.

Purna Bahadur Ko Sarangi (2024) – a Nepalese blockbuster

Purna Bahadur Ko Sarangi is a 2024 Nepali drama directed by Saroj Poudel, featuring Bijay Baral in the lead role. The film portrays the life of Purna Bahadur, a single father from the Gandharva community, who strives to support his family by playing the sarangi, a traditional Nepali string instrument. His dream is to educate his son, Kamal, and provide him with opportunities beyond their modest means. The narrative delves into themes of sacrifice, cultural heritage, and the pursuit of a better future amidst adversity.

The film has received widespread acclaim for its storytelling and performances. In Nepal, it became the highest-grossing film, earning NPR 250.4 million within 13 days. Critics praised its authentic portrayal of Nepali culture and the emotional depth of its characters, solidifying its status as a significant work in Nepali cinema.

"Purna Bahadur Ko Sarangi" premiered in Norway on 29 November 2024. The film was showcased in select cinemas across the country, in Trondheim, Tønsberg, Bergen and Asker, including venues in Oslo. The screenings attracted both the Nepali

diaspora and local audiences, offering a glimpse into Nepal's rich cultural heritage and the Gandharva community's narrative. The film's universal themes of perseverance and familial bonds resonated with viewers, contributing to its international acclaim.

Shambhala (2024) – selected for Berlin International Filmfestival

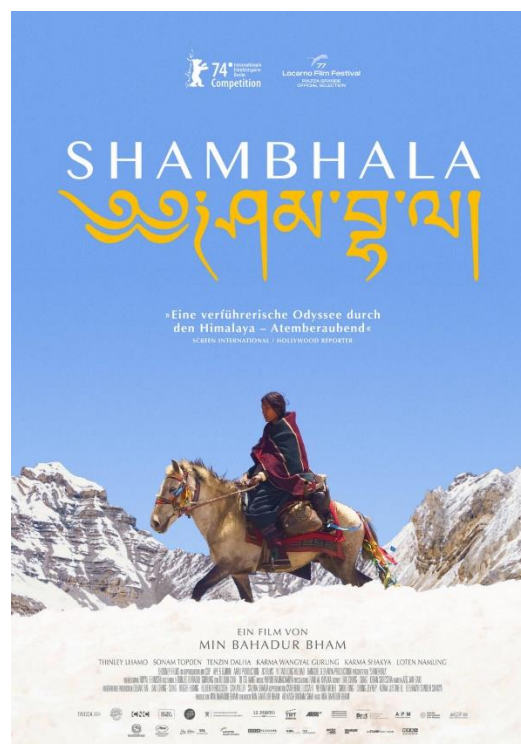
Shambhala is a 2024 Nepali drama directed by Min Bahadur Bham, featuring Thinley Lhamo, Tenzin Dalha, and Sonam Topden in leading roles.

Set against the stunning backdrop of the Nepalese Himalayas, the film tells the story of Pema, a spirited woman in a polyandrous marriage with Tashi and his two younger brothers. Their harmonious life is turned upside down when Tashi disappears during a trading trip to Lhasa. Determined to find him, Pema embarks on a quest with her monk brother-in-law, Karma, navigating themes of love, cultural traditions, and resilience amidst adversity.

Shambhala achieved a historic milestone as the first Nepalese feature film to be selected for the main competition at the Berlin International Film Festival, where it had its world premiere in February. The film garnered critical acclaim for its authentic depiction of Nepalese culture and the emotional depth of its characters, solidifying its place as a landmark in Nepali cinema.

The film's reach extended to Norway, where it was showcased during a special

event titled *Cinema Saturday! Nepali Films: Shambhala and Pooja, Sir*.

It happened during the filmfestival Film fra Sør, in Oslo. The screening, held on Saturday, November 16, 2024, drew an audience that included both the Nepali diaspora and local film enthusiasts. The event offered viewers a unique insight into Nepal's rich cultural heritage and compelling narratives.

Pooja, Sir (2024)

In this special event, even another film was screened. Pooja, Sir is a 2024 crime drama film directed by Deepak Rauniyar. It premiered at the 81st Venice International Film Festival on 29 August 2024.

Two young boys are kidnapped in a border town in southern Nepal. Investigator Pooja is sent from Kathmandu to solve the case, but upon her arrival, the city is simmering with political unrest and violent protests.

Pooja seeks help from Mamata, a local policewoman belonging to the Madhesi ethnic group. The two women join forces and must fight against a system marked by misogyny and racism. This is an intense thriller set during the real demonstrations that took place in southern Nepal in 2015.

Kilder: Film fra Sør, Vega scene, Wikipedia mfl, samt NNF-medlemmer som har sett filmene på kino.

SIDEN SIST I NEPAL

Flods and devastating Landslides - Leprosy Hospital now facing immense challenges

In September, unprecedented rainfall and subsequent landslides devastated the Kathmandu Valley, causing significant loss of life and extensive damage. Among those affected, Anandaban Hospital now faces immense challenges in continuing its operations and is seeking support for relocation and rebuilding efforts.

Written by Communication Officer, The Leprosy Mission in Nepal

On the 27th and 28th of September, torrential rain hammered the Kathmandu Valley. The rainfall which was measured at 239.7 mm, was the highest recorded in the history of Nepal, ever since rain measurement started in the country (The Rising Nepal Online, 2024).

Water-levels in the rivers surrounding Kathmandu Valley kept rising and harrowing scenes of people and houses trapped and swept by the fast-flowing rivers were widely circulated across the media (Regan, Khanal, & Yee, 2024).

The flooding and accompanying landslides claimed the lives of 228 people, with 25 missing and 158 injured, despite the rescue efforts which saw more than 4,000 people rescued using helicopters, ziplines, rafts, and kayaks. (Shamim, 2024). The rainfall hit Lalitpur district the worst, with 323mm of rainfall measured in Chapagaun, Lalitpur (The Rising Nepal Online, 2024). As a result, massive landslides were observed in the surrounding hills of Lalitpur District, causing mass destruction of infrastructures and claiming the lives of many in its wake.

“It is one of the worst disasters we have ever experienced in the 68 years of running this hospital.” Shovakhar Kandel, Country Director, The Leprosy Mission Nepal.

The Anandaban Hospital, operated by The Leprosy Mission Nepal, provides health care and support to persons affected by leprosy, who are often rejected by hospitals and healthcare centers, owing to the myths and stigma surrounding the disease. The hospital is also a central hospital for people in Southern Lalitpur and sees large number of patients daily.

As the rain hammered the loose soil, the hillside gave way and mud sludge and debris assaulted the hospital infrastructures leading to the loss of one of their staffs. What was once a beautiful forest of healing, now looks barren and desolate. The landslide severely damaged the Self-Care Unit, Training and Technical Unit, and the Leprosy Wards. Because of the landslide, patients had to be moved overnight to a safer building within the hospital premises.

The hospital now faced a difficult challenge to continue its activities and called for like-minded individuals and organizations to be able to continue providing the high-level of care and support to persons affected by leprosy.

Anandaban Hospital before and after the landslide in September, 2024

The flood caused such extensive damage to both the buildings and the entire terrain that the plan now is to move the whole hospital complex to an area closer to Kathmandu, near Satho Bato. The Leprosy Mission in Nepal conducts extensive research on leprosy and immunology, and this activity will be moved first. During the autumn, basic consolidation and securing of some of the old hospital buildings have been carried out, making necessary patient treatment possible. However, according to the plan, all clinical work will also be moved.

The Leprosy Mission in Nepal has supporting partners, but there is a significant financial need to carry out the relocation process. If you wish to support or get more information, please contact them at info@tlmnepal.org.

References

- Regan, H., Khanal, N., & Yee, I. (2024, September 30). *Rescuers use zip lines and boats to reach survivors as Nepal flooding and landslides kill nearly 200 people*. Retrieved from CNN: <https://edition.cnn.com/2024/09/30/asia/nepal-floods-kathmandu-climate-intl-hnk/index.html>
- Shamim, S. (2024, October 2). *More than 200 killed: What caused the devastating floods in Nepal?* Retrieved from ALJAZEERA: <https://www.aljazeera.com/news/2024/10/2/what-caused-the-devastating-floods-in-nepal>
- The Rising Nepal Online. (2024, September 28). *Kathmandu Valley sees 'record break' rain*. Retrieved from The Rising Nepal Online: <https://risingnepaldaily.com/news/49704>

FROM NEPALI TIMES: A drone view shows the aftermath of the flood in Nakkhu area in the southern parts of Kathmandu Valley in september. Foto: GOPEN RAI